

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента

Лісового Вадима Анатолійовича

на дисертацію **Хуан Ятін**

на тему **«Методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до використання модерністських творів у освітній практиці»**,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами.

Серед пріоритетних завдань, визначених державою щодо галузі освіти у Законах України «Про вищу освіту», «Про освіту», концепції Нової української школи, Стандартах вищої освіти, Концепції сучасної мистецької школи є прилучення молодих поколінь до сучасного мистецтва, розвиток у них художньо-образного, критичного і креативного мислення. Сучасний вчитель музичного мистецтва має бути готовим до вирішення нагальних завдань художньої освіти, серед яких - ознайомлення молоді з новітніми трендами, концепціями, видатними творами в сфері художньої культури.

Тому *актуальність* представленої до захисту дисертації ми вважаємо незаперечною в сучасних умовах. Вона пов'язана, *по-перше*, із наявною суперечністю між гострою потребою ознайомлення здобувачів освіти з явищами сучасного мистецтва та недостатньою вивченістю освітнього потенціалу модерністської музики; *по-друге*, з відсутністю, зокрема, в Україні та Китаї теоретично обґрунтованої та експериментально підтвердженої методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до ефективного використання модерністської музики в освітньому процесі.

Доцільність і своєчасність наукових пошуків з обраної здобувачкою проблеми підтверджується тим, що унікальний мистецький феномен, який виступає в музикознавчих працях як «сучасна музика», «нова музика», «модернізм», «авангардизм» тощо донині перебуває поза увагою теоретиків і практиків музичної освіти. Таким чином, питання щодо доцільності, обґрунтованості та методичної забезпеченості залучення модерністського мистецтва до художньо-естетичного виховання і фахової мистецької освіти залишається відкритим і недостатньо вивченим. Причиною цього є те, що твори

сучасного мистецтва зазвичай вимагають від слухачів гнучкого і толерантного сприйняття, не завжди є зрозумілими, часом викликають почуття дискомфорту, навіть роздратування і ворожості. Тому назріла потреба у нестандартних педагогічних підходах і діях, що мають бути потужно теоретично обґрунтованими та забезпеченими чітким науковим апаратом.

Дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», протокол від 31.10.2019 р. №3 та перезатверджено протоколом № 5 від 31.10.2024 р.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна.

Дисертаційна робота має чітку логічну структуру, яка наповнена відповідним змістом. Дисертанткою коректно і аргументовано сформульована мета дослідження, грамотно визначено об'єкт і предмет дослідження, чітко окреслено завдання роботи і методи дослідження. Представлено наукову базу дослідження, наведено інформацію про апробацію результатів дослідження, публікації автора і структуру дисертації.

Аналіз дисертаційного дослідження Хуан Ятін засвідчує, що воно має *наукову новизну та теоретичну значущість*: зокрема, автором виявлено та обґрунтовано педагогічний потенціал модерністської музики, побудована теоретична модель готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до використання модерністської музики в освітній практиці, комплекс педагогічних умов, що забезпечують ефективне впровадження у практику розробленої експериментальної методики. У роботі охарактеризовано критерії оцінки та запропоновані засоби діагностики готовності студентів до застосування творів модерністської музики в освітній практиці.

Варто відмітити і вагоме *практичне значення* дослідження, яке полягає у визначенні пріоритетного значення методу мистецького експерименту, розробці та впровадженні комплексу методів забезпечення підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до використання модерністських творів у освітній практиці. Основні положення і висновки роботи можуть бути цінними у

підготовці майбутніх бакалаврів та магістрів музичного мистецтва, у курсах лекцій з історії та теорії музики, у процесі педагогічної практики та підготовки художніх проєктів для музично-просвітницької діяльності.

3. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення.

Дисертація Хуан Ятін структурована традиційно, складається з титульної сторінки, анотації, списку умовних скорочень, вступу, двох розділів, висновків з розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (210 найменувань, із них 66 – іноземними мовами), 16 додатків. У основному тексті вміщено 16 рисунків, 6 таблиць. Загальний обсяг дисертації становить 268 сторінок, із них основного тексту – 201 сторінка.

Анотація дисертації укладена відповідно до чинних вимог, відповідає змісту та структурі роботи, і дає чітке уявлення про особливості та хід проведеного дослідження, а також про його результати.

У *вступі* авторкою обґрунтовано актуальність теми, обраної для наукового пошуку, її мету та завдання, об'єкт і предмет дослідження; представлено теоретико-методологічну базу, окреслено комплекс методів для розв'язання поставлених завдань, обґрунтовано наукову новизну й практичне значення отриманих результатів; відображено відомості про апробацію і впровадження результатів дослідження та їх висвітлення у наукових публікаціях.

У *першому розділі* роботи дисертанткою визначені основні поняття та методологічні положення роботи, уточнено термінологічний апарат. Обґрунтовано обрання головного робочого поняття дослідження, а саме – категорії модернізму, розглянуто сутність дотичних явищ, таких як «сучасна музика», «нова музика», «актуальна музика», «модерна музика», «постмодернізм», «авангардизм». Поняття «модернізм» трактується дисертанткою широко і багатогранно, зокрема, як притаманне художній культурі, можливе на будь-якому етапі її розвитку явище загострення тенденції до оновлення мистецтва, і, водночас, як конкретне історичне явище, що проявилось в різкому посиленні інноваційного тренду на початку XX ст. і проявилось у виникненні певної множини стилів, жанрів, поетичних норм, технік і технологій.

Також визначаються напрямки освітньої практики, де можуть знайти ефективне застосування уявлення про модерністський тренд та конкретні модерністські музичні твори XX століття. Особливої уваги заслуговує визначення дисертанткою *головних цілей* використання авангардної

(модерністської) музики в освітній практиці, якими є культурно-просвітницька настанова у педагогічній діяльності, формування художньої ментальності молодих людей та прилучення молодих людей до творчої діяльності, формування їх художньо-творчих умінь та інтересів. Чітко окреслено конкретні *освітні завдання* щодо використання в навчальному процесі творів модерністської музики. Визначено поняття *готовності* вчителя музичного мистецтва до використання модерністської музики у навчальному процесі, яка розуміється як потенційна здатність виконувати поставлене педагогічне завдання і моделюється як комплекс теоретичних уявлень, емпіричних знань, інтерпретаційних умінь і мотивів педагогічної діяльності. З метою унаочнення запропонованих положень, авторкою наведено схематичне зображення галузей використання модерністської музики в освітньому процесі (с. 74), а також структуру готовності учителя музичного мистецтва до впровадження модерністської музики в освітню практику (с. 76).

У *другому розділі* роботи авторка теоретично обґрунтовує методичні засади підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до оволодіння педагогічним потенціалом модерністської музики, повнота обґрунтування яких забезпечується опорою на позиції культурологічного, поліхудожнього, праксеологічного та герменевтичного підходів. З'ясовано, в яких саме галузях у практиці підготовки вчителів музичного мистецтва може знайти своє використання модерністська музика, зокрема, в курсі історії музичної культури, сфері музично-виконавської підготовки, творчих заняттях у курсах гармонії, поліфонії та аранжування. Заслуговує на схвалення те, що дисертантка наводить приклади модерністських творів китайських композиторів.

Авторкою запропоновано комплекс педагогічних умов, які забезпечують ефективне впровадження у практику розробленої методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до використання модерністської музики в освітньому процесі. Ними, зокрема, є: послідовне дотримання на заняттях неупередженого, толерантного і поважного ставлення до митців-модерністів та їхніх творів; необхідність забезпечити інтенсивний процес розширення, накопичення студентського досвіду спілкування з модерністським мистецтвом; доцільний відбір художніх зразків для поглибленого знайомства з творами модерністського мистецтва, які мають бути естетично привабливими, нескладними для чуттєвого сприйняття, індивідуалізованими, програмними в конкретному або розширеному сенсі.

Варто відзначити, що дисертанткою приділено належну увагу питанням формування у майбутніх учителів музичного мистецтва цілісного уявлення про стильовий контент модернізму. Вона пропонує розгляд чотирьох вимірів типології музичного модернізму, якими є якість музично-звукового матеріалу, властивості музичної мови, техніка і технологія компонування, типова образна модальність. Детально описано та наочно проілюстровано методичне забезпечення структурних компонентів моделі готовності вчителя музичного мистецтва до використання модерністської музики у навчальному процесі.

Третій розділ роботи присвячений опису процесу та результатів експериментальної апробації запропонованої методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до використання модерністської музики в освітньому процесі. Авторкою визначено 4 критерія оцінки рівня такої готовності – гностичний, поетичний, інтерпретаційний, аксіологічний; детально описано діагностичні процедури та застосовані авторські методики. Розкрито специфіку організації та перебіг формувального експерименту, який складався з двох етапів – інтенсивного та екстенсивного.

Заслуговує на увагу і схвалення багатогранність форм і методів експериментальної роботи, творчий підхід дисертантки до укладання методики формувального експерименту. Так, було використано такі нестандартні форми роботи, серед яких - творчий експеримент із звуковим матеріалом, ігрова апологія технологічних засобів творчості, рекомпозиція твору, інтерпретація художнього змісту музичного твору засобами хореографії, живопису та кінематографу, сторітеллінгу, ментальних карт, критичного аналізу музично-виконавських версій твору тощо.

Вагомим внеском у розв'язання проблеми дослідження можна вважати розробку дисертанткою цікавого, неординарного навчально-методичного забезпечення. Це, наприклад, хрестоматія «Знайомимось з модернізмом», створена з метою підготовки слуху та технічного апарату майбутніх учителів музичного мистецтва до виконання творів модерністської музики. Ця збірка містить фортепіанні мініатюри і фрагменти творів Б. Бартока, О. Мессіана, І. Стравінського, П. Хіндемита та інших композиторів, що демонструють певні морфологічні елементи нової музичної мови, або прийоми композиційної техніки, а також фокусують увагу на специфічних виконавських проблемах модерністської музики.

Особливо хотілося би відмітити використання дисертанткою *методу мистецького експерименту*, який реалізувався через аранжування,

регламентовану імпровізацію та композицію. Цінність цього методу полягає у тому, що він дозволяє здобувачам освіти у практичній площині більш повно усвідомити специфіку модернізму як явища музичної культури, здобути власний досвід опанування новітніх композиційних технік, вдосконалити навички виконавської та вербальної інтерпретації музичних творів, і, загалом, сформувати у студентів стійкий інтерес до використання модерністської музики у професійній діяльності.

Кількісна обробка експериментальних даних засвідчує досконале володіння авторкою методами математичної статистики, грамотно і різноманітно проілюстрована за допомогою таблиць і діаграм, які детально описані в основному тексті роботи. *Висновки* до розділів та загальні висновки до роботи сформульовані чітко і змістовно, у них віддзеркалені основні положення дослідження та отримані дисертанткою результати роботи.

У *додатках* до роботи представлено низку експериментальних матеріалів, розроблених авторкою, таких, як фрагменти хрестоматії для фортепіано «Знайомимось з модернізмом», ноти фортепіанних творів композиторів-модерністів (А. Шенберга, П. Хіндемита, Д. Лігеті та ін.), репродукції живописних творів, рекомендований репертуар музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до використання модерністської музики у класі фортепіано. Позитивним фактом є наявність у пропонованому репертуарі творів китайських композиторів. Наведено також зразки опитувальників та тестових методик, результати обробки експериментальних даних, порівняльні таблиці констатувального та формувального етапів експерименту. Цінними є фото робочого процесу зі студентами Музичного училища при Лешанському класичному університеті, що дає змогу відчувати живу атмосферу експериментальної роботи.

Повнота викладу в опублікованих працях.

Основні результати дослідження здійснено у формі виступів і доповідей на 8 міжнародних конференціях, відображено у 8 публікаціях автора, з яких 1 – у співавторстві. Із них: 3 – у фахових виданнях України, 5 – апробаційного характеру (з них 2 – зарубіжні). Статті написані українською, англійською та китайською мовами.

Зауваження щодо змісту дисертації та висновків щодо її відповідності встановленим вимогам.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Хуан Ятін загалом, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та пропозиції:

1. На нашу думку, можна було запропонувати більш детальну характеристику розвитку модерністських тенденцій у музичних культурах України та Китаю, охопивши як першу половину ХХ століття, так і сучасність (в основному, згадуються переважно В. Сильвестров, Л. Грабовський, М. Скорик). Вважаємо, що окреме слово про долю становлення музичного модернізму в Україні та Китаї варто сказати, оскільки цей шлях був досить непростим і подекуди трагічним в умовах тоталітарних режимів, під впливом яких перебували зазначені країни. Зауваження стосується також додатків до роботи, де можна було би представити фрагменти творів композиторів зазначених країн, хоча твори китайських композиторів у рекомендованому репертуарному списку присутні (Додаток Н).

2. Потребують більш чіткого тлумачення і змістового розмежування деякі терміни, застосовані у роботі, як-от «музично-мовленнєві діалекти», «музично-мовні діалекти», «музичні діалекти».

3. На наш погляд, варто було навести у додатках зразок сценарію заняття або просвітницького заходу, присвяченого ознайомленню студентів з творами модерністського спрямування.

4. Також дослідження збагатив би опис зворотного зв'язку ("фідбеку") щодо вражень студентів від процесу роботи, їх відгуки, коментарі, пропозиції. Це більш би яскраво передало атмосферу роботи, специфіку реагування здобувачів освіти на складний музичний матеріал.

5. У тексті роботи подекуди зустрічаються застаріла термінологія, як-от: «навчальний процес» замість «освітнього процесу», «учителі музики» замість «учителів музичного мистецтва». Присутні незначні технічні помилки: наприклад, заголовок другого стовпця таблиці у Додатку Г, поданий китайською мовою без українського перекладу.

Проте, вважаємо, що висловлені зауваження та побажання можна розглядати в полемічно-дискусійному плані, вони не знижують загальної цінності роботи і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Враховуючи актуальність досліджуваної проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їх теоретичну і практичну значущість, вважаємо, що дисертація «Методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до використання модерністських творів у освітній практиці» є самостійним завершеним науковим дослідженням, у результаті якого розв'язана актуальна наукова

проблема і отримані нові науково обґрунтовані результати. Робота відповідає чинним вимогам п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року. Це дає підстави для присудження Хуан Ятін наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри музики
факультету педагогіки, психології
та соціальної роботи
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Лісовий В.А.

